

Po 38 išpuolių prieš meną klimato protestuotojai pateko į didžiųjų naftos kompanijų spąstus – laikas keisti taktiką

Giovanni Aloï

Kartojimas taip užgožė protestų meno muziejuose idėją, kad moliūgų sriubos išpuolis prieš Moną Lizą atrodė apgailėtinas. Reikia veiksmingesnės taktikos.

2024 m. vasario 6 d., antradienis 17.42 val. CET

Kiek iš 2022 m. muziejuose surengtų 38 aplinkosaugos protestų galite prisiminti? Kiek iš jų sukėlė tik visuotinį pasipiktinimą? Ar kuris nors iš jų paskatino apčiuopiamus pokyčius? Protestuotojų reikalas rimtas, grėsmė labai reali, žinia svarbi ir neatidėliotina. Bet ar ji pasiekia visuomenę?

Prieš šešiasdešimt metų Andy Warholo „Brillo“ dėžutės“ ir daugkartiniai šilkografiniai Marilyn Monroe atvaizdo atspaudai atskleidė šiuolaikinį pasikartojimą kaip beprasmiškumo idealą – neišvengiamą kapitalistinį modelį, išsiskynusį persotintuose gamybos ir vartojimo būduose, kurie blaško dėmesį, užgožia ir skatina nenugalimą šių laikų apatijos jausmą. Kiek kartų yra per daug? Kartojimas yra sudėtingas reiškinys: priklausomai nuo to, kaip jis naudojamas, jis gali pagilinti arba sumenkinti patirtį. *Ad libitum* (laisvai, be apribojimų) kartojami šokiruojantys dalykai greitai tampa įprastais.

Geri menininkai, suvokdami riziką, stengiasi nekartoti savęs, o nuolat atrasti iš naujo. Šiuolaikiniai mąstytojai – nuo Friedrich'o Nietzsche's iki Søren'o Kierkegaard'o, Jean'o Baudrillard'o, Walter'io Benjamin'o, Mark'o Fisher'io, Frantz'o Fanon'o, Robert'o Hughes'o ir Amia Srinivasan – daug kalbėjo apie visur esančią nesąmoningo pasikartojamumo raminamąją galią. Naujumo šokas greitai „ištirpsta“ ore.

Pomidorų sriuba išpilta ant Van Gogh'o „Saulėgrąžų“, ir [bulvių košė – ant Monet „Šieno kupetų“](#) – „Paskutinės kartos“ (*Last Generation*) ir „Tiesiog sustabdykime naftą“ (*Just Stop Oil*) aktyvistai nori, kad juos išgirstume. Jų tikslas – išgelbėti mus nuo pasidavimo žemiškai, kapitalizmo sukeltai apatijai, kuri iškreipė mūsų vertybių skalę. „Kas svarbiau? Menas ar teisė į sveiką ir tvarumą grįstą maistą?“ – šaukė du „Riposte Alimentaire“ protestuotojai, praėjusį mėnesį [apipylę Moną Lizą moliūgų sriuba](#).

Tačiau liūdnai pagarsėję protestai su klėjais, dažais ir maisto mėtymu yra tik ledkalnio viršūnė. Šios aktyvistų grupės nuolat dalyvauja tikrai reikšmingose iniciatyvose, į kurias žiniasklaida dėl sensacijų stokos nekreipia dėmesio. [Protestas](#) po protesto, suvokdami šį žiniasklaidos šališkumą, antikapitalistinių demonstracijų dalyviai pateko į dėmesio siekimo spąstus: dabar jie yra įkliuvę į

tuos pačius besikartojančius kapitalistų sukkelto marazmo ciklus, iš kurių jie siekė mus visus išvaduoti.

2023 m. „Apollo Academic Surveys“ atliktas tyrimas parodė, kad, nors trikdanti taktika tikrai gali padėti kai kuriais atvejais, ji dažnai nepadedą pasiekti pokyčių, kai problemos yra labai žinomos, bet mažai palaikomos. Kad įsitikintumėte šių protestų neigiamu poveikiu viešajai nuomonei, užtenka pažvelgti į nesibaigiantį juodinančių komentarų srautą socialinės žiniasklaidos platformose. O kadangi kova su klimato krize yra kolektyvinis darbas, nereikėtų nuvertinti šio visuomenės susvetimėjimo temos atžvilgiu rimtumo. 2022 m. klimatologo Michael'o E Mann'o paskelbtas tyrimas parodė, kad dėl šių protestų dauguma žmonių jaučiasi mažiau linkę prisijungti prie aplinkosaugos iniciatyvų nei anksčiau.

[Peržiūrėti vaizdą pilname ekrane](#)

„Paskutinės kartos“ aktyvistai, Potsdamo (Vokietija) „Barberini“ muziejuje apmėtę bulvių koše Monet paveikslą, o vėliau prilipdę prie sienos po juo. Nuotrauka: Jonas Gehring/Zuma Press/Alamy

Protestai muziejuose greitai pavertė aplinkosaugos aktyvistus naftos kompanijų svajone. Ar gali būti, kad aktyvistai, kurie taip desperatiškai nori būti išgirsti, patys mūsų nesiklauso?

Ši nesusikalbėjimą su visuomene lemia tai, kad nesutampa protesto vieta, žinia ir tikslinė grupė, ir tai yra giliai įsišakniję istorinėse klaidose bei klaidingame pasitikėjime romantiniu didvyriško gelbėtojo mitu. Dažnai tie, kurie aršiai gina maisto mėtyimą į paveikslus, remiasi sufražistės Mary Richardson 1914 m. poelgiu – [Velázquez'o paveikslo „Rokeby Venera“ supjaustymu](#), kaip įrodymu, kad panaši taktika veikia. Nors šis istorinis įvykis neabejotinai patraukė spaudos dėmesį, meno istorikai pabrėžia, kad Richardson veiksmas neigiamai paveikė viešąją nuomonę ir daugiau žmonių atstūmė, nei patraukė į savo pusę: kiek veiksmingi jie buvo, prisidedant prie rinkimų teisės idėjos

įgyvendinimo, o gal, iš tikrųjų, tam sutrukdė, sunku nustatyti. Tačiau neabejotina, kad sufražisčių sėkmę lėmė jų sutelktos pastangos, aiškiai nukreiptos į konkretų ir apčiuopiamą tikslą.

Po daugelio metų, tą patį triuką vis kartojant, naujausias moliūgų sriubos išpuolis prieš „Moną Lizą“ atrodė nereikalingas, o gal net apgailėtinas. Atėjo laikas taikyti tikrai veiksmingas taktikas; aktyvistų grupės dabar turi rasti naujų būdų, kaip naudotis žiniasklaidos dėmesiu, užuot leidusios žiniasklaidai įvaryti jas į kampa. Alternatyvūs sėkmingi modeliai yra tiesiai po aktyvistų nosimis. 2016 m. protestuotojai prieš naftą nutraukė 26 metus trukusį BP „Tate“ galerijų finansavimą, surengdami daugybę itin išradingų ir kūrybingų performansų, renginių bei sėdimųjų protestų galerijose „Tate Modern“ ir „Tate Britain“. Neįtikėtinai veiksminga pasirodė ir Nan Goldin kampanija prieš didžiųjų farmacininkų Sackler'ių šeimą, su kuria daugelis institucijų nutraukė ryšius ir pašalino jų vardą nuo galerijų sienų.

Šios iniciatyvos buvo sėkmingos, nes buvo tikslingos ir konkrečios; tikslai buvo aiškiai suderinti su institucijomis ir etinėmis problemomis, kurias jos sukuria. Šie protestai edukavo, nekaltindami ir nekonfrontuodami su muziejų lankytojais. Spaudimas buvo daromas būtent ten, kur „skauda“, ir visi klausėsi. Nepaisant kai kurių absurdiškų ir savigyros kupinų teiginių, kad nesmurtiniai protestai „atgaivino“ pasyvius meno kūrinius, aplinkosaugos aktyvistai dažniausiai naudojo muziejus kaip „muilo dėžes“, o meno kūrinius – kaip garsiakalbius. Neatsitiktinai socialinės žiniasklaidos komentaruose aktyvistai nuolat raginami nustoti protestuoti muziejuose ir vietoj to intensyviau atakuoti naftos bendrovių būstines. Galbūt atėjo laikas protestuotojams pradėti klausytis muziejų lankytojų, užuot kartojus tą pačią nevaisingą taktiką?